

TAIDEYLIPISTO
PL 1
00097 Taideyliopisto

KONSTUNIVERSITETET
PB 1
00097 Konstuniversitetet

UNIVERSITY OF
THE ARTS HELSINKI
PO Box 1
FI-00097 Uniarts

—
+358 9 7258 0000
www.uniarts.fi

Vararehtorin päätös Taideyliopiston
toimenpideohjelmasta opiskelijoiden
päähteiden käytön ehkäisemiseksi ja
ongelmatilanteisiin puuttumisen
tueksi
sivu 1/13

Helsingissä 15.11.2024

Vararehtorin päätös Taideyliopiston toimenpideohjelmasta opiskelijoiden päähteiden käytön ehkäisemiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumisen tueksi

Ohjelma on laadittu Unifin johdolla yliopistojen, Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL:n) ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS:n) yhteistyönä vuonna 2014. Päähdeohjelma on päivitetty OHA-forumin, UNIFIn, YTHS:n sekä SYLin yhteistyönä vuonna 2019. Päähdeohjelma on sovitettu Taideyliopisto-kontekstiin opiskelijoiden hyvinvointiryhmässä keväällä 2019, ja siitä on tehty vararehtorin päätös. Ohjeistus on päivitetty opiskelijan hyvinvointityöryhmän toimesta keväällä 2024 ja tämä päätös korvaa asiasta 12.9.2019 tehdyn päätöksen.

1. Johdanto

Päihteidenkäytöllä voi olla merkittävä vaikutus opiskelijan suoriutumiseen opinnoissa ja jaksamiseen. Nuorena aikuisena omaksutut päihdekäyttötottumukset usein jatkuvat samanlaisina myöhemmin elämässä.

Päihteillä tarkoitetaan tässä ohjelmassa alkoholia, huumeita ja lääkkeitä, joita on käytetty päihdyttävässä tarkoituksessa.

Päihdeohjelman tavoitteena on edistää opiskelu- ja työkykyä, edistää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäistä päihdehaittoja, helpottaa puuttumista opiskelijan päihdeongelmaan ja parantaa hoitoonohjausta. Lisäksi päihdeohjelman pitkän aikavälin tavoitteena on vaikuttaa opiskelijoiden päihteidenkäyttökulttuuriin.

Yliopistolain 43 d §:n 3 momentin mukaan yliopistolla on oltava opiskelijahuollon toimijoiden kanssa yhteistyössä laaditut kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi, jotta se voi vaatia huumausainetestiä koskevan todistuksen yliopistolaissa säädettyissä tilanteissa. Tämä ohjelma sisältää lain kohdassa edellytetyt toimintaohjeet, jotka Taideyliopisto on ottanut osaksi ohjeistustaan.

Päihdeohjelman tavoitteena on korostaa ennaltaehkäisyä, tunnistamista, ohjausta ja varhaista puuttumista sanktioiden sijasta. Kaikissa yhteyksissä on pidettävä huolta siitä,

ettei asianosaisten oikeusturvaa loukata. Arkaluonteisen tiedon käsittelystä ja luottamuksellisuudesta katso luku 8.

2. Ennaltaehkäisevä toiminta

Yliopiston rooli

Taideyliopisto ja akatemit edistävät päihteetöntä opiskeluympäristöä ja vastuullista alkoholin käyttöä. Päihdeohjelma on luettavissa Opiskelijan Uniartsin sivuilla eri kieliversioina. Uusien opiskelijoiden kanssa päihdeohjelmaa sivutaan osana hyvinvointiin liittyvää kokonaisuutta orientaatioissa.

Taideyliopiston tapahtumat järjestetään pääsääntöisesti alkoholittomina.

Toiminnan organisointi

Taideyliopistossa on rehtorin nimeämä opiskelijoiden hyvinvointiryhmä, jonka tehtävänä on edistää opiskelijoiden hyvinvointiin tähtäävää yhteistyötä akatemioiden ja opiskelijoiden hyvinvointitoimijoiden välillä sekä edistää hyviä käytäntöjä. Hyvinvointiryhmä vastaa ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnittelusta ja koordinoi opiskelijoiden päihdeohjelman toteuttamista ja sopii yhteisistä toimintatavoista päihdeasioissa. Ryhmässä on edustus ylioppilaskunnasta, yliopiston hyvinvointitoimijoista, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöstä sekä akatemioista. Hyvinvointiryhmä seuraa päihdeohjelman toteutumista.

Taideyliopistossa vastaava opintopäällikkö toimii opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilönä. Päihdeyhdyshenkilön tehtävänä on antaa neuvoja ja tukea opiskelijoiden päihdeongelmaan puuttumisessa ja puheeksioton toteuttamisessa. Hän kokoaa ilmoitukset päihdekäytön takia opetuksesta poistetuista opiskelijoista, organisoi ja osallistuu tarvittaessa hoitoonohjausneuvotteluun, huolehtii opiskelijan kuulemisesta huumetestausta varten sekä koordinoi huumetestauksen toteuttamista. Lisäksi hän toimii yhteyshenkilönä päihdeasioissa yliopiston/akatemioiden, YTHS:n ja tarvittaessa hoitoyksiköiden välillä. Akatemioiden opintopäälliköt toimivat päihdeyhdyshenkilön varahenkilöinä.

Opettajatuutoritoiminta

Jokaisella opiskelijalla on opintojen alkuvaiheessa nimetty opettajatuutori tai vastaavaa tehtävää hoitava henkilö muulla nimikkeellä (esim. omaopettaja, ryhmänohjaaja, vastuuhjaaja, opintopalveluiden työntekijä). Opettajatuutori on opiskelijan tukihenkilö opintojen etenemiseen liittyvissä kysymyksissä, ja hän myös ohjaa opiskelijaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) tekemisessä. Opettajatuutorit ja opiskelijat tapaavat sekä ryhmätapaamisissa että yksilötapaamisissa.

Henkilökohtaisen ohjauksen yhteydessä opiskelijan jaksamiseen, hyvinvointiin ja päihdeidenkäyttöön liittyvät kysymykset voivat nousta esille. Akatemian ja yliopiston on huolehdittava riittävästä koulutuksesta ja tuesta, jotta opettajatuutorit pystyvät toimimaan myös tällaisissa tilanteissa.

Opiskelijatuutoritoiminta

Ensimmäisestä opiskelupäivästä lähtien jokaisella opiskelijalla on nimetty opiskelijatuutori. He ovat akatemian valitsemia ja valtuuttamia vertaisohjaajia, jotka tutustuttavat uudet opiskelijat akatemiaan, koulutusohjelmaan, opintoihin, vanhempiin opiskelijoihin ja muuhun yliopistoon. Opiskelijatuutorit myös johdattavat uudet opiskelijat ylioppilaskunnan toimintaan ja perehdyttävät heidät opiskelijaperinteisiin.

Tuutorikoulutuksissa käsitellään päihdeohjelmaa ja vastuullista alkoholin käyttöä.

YTHS:n rooli

YTHS:

- tukee opiskelijoiden päihteettömyyttä ja päihteiden riskikäytön ennalta ehkäisyä
- antaa tutkinto-opiskelijoille terveystarkastuksien yhteydessä tietoa alkoholinkäytön tai muun päihdekäytön vaikutuksista terveyteen ja opiskelukykyyneen
- pitää esillä päihteettömyyttä ja terveyttä edistäviä aiheita opiskelijoiden hyvinvointitapahtumissa ja verkkosivuillaan
- seuloo tutkinto-opiskelijoiden alkoholin riskikäyttöä AUDIT-testillä sekä tarjoaa ohjausta ja neuvontaa riskikäyttäjille
- osallistuu oppilaitoksen päihdetyöryhmän/päihdeyhdyshenkilöiden kokouksiin ja päihdehaittoja ehkäisevän koulutukseen toteuttamiseen

Tietoa korkeakouluopiskelijoiden päihteidenkäytöstä kerätään valtakunnallisesti toteutettavalla korkeakouluopiskelijoiden terveyskyselyllä (KOTT) neljän vuoden välein. Lisäksi YTHS:n ensimmäisen vuoden opiskelijoiden sähköisestä terveyskyselystä on mahdollista saada akatemiakohtaista tietoa päihteiden käytöstä. Tietoja hyödynnetään mm. hyvinvointityöryhmässä Taideyliopiston ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnittelussa.

Opiskelijajärjestöjen rooli

Opiskelijoiden hyvinvointiryhmä käy vuosittain ylioppilaskunnan edustajien kanssa keskustelua päihdekulttuurista Taideyliopiston ja akatemioiden opiskelijatoiminnassa. Yhteistyössä ylioppilaskunnan kanssa sovitaan Taideyliopiston toimintaympäristöön sopivista vastuullista alkoholikulttuuria tukevista toimintatavoista.

Keskustelua käydään mm. uusien opiskelijoiden vastaanotosta ja ensimmäisen syksyn opiskelijatapahtumista. Tapahtumilla on merkittävä rooli siinä, millainen kuva uusille opiskelijoille syntyy opiskelijayhteisöstä ja opiskelukulttuurista.

3. Päihdeongelman tunnistaminen

Taideyliopiston rooli

Päihteiden haitallinen käyttö saattaa ilmetä päihtyneenä tai krapulaisena esiintymisenä, alkoholin tuoksuna tai muina suorina päihdekäytön merkkeinä. Haitallinen päihdekäyttö voi olla taustatekijänä monenlaisessa oireilussa sekä elämänhallinnan ja toimintakyvyn ongelmissa, kuten toistuvissa lyhyissä poissaoloissa, myöhästelyssä tai opintosuoritusten huonontumisessa. Oireilun ja vaikeuksien taustalla voi olla monenlaisia muita asioita.

Varhainen välittäminen ja puheeksi ottaminen voi olla opiskelijan kannalta hyödyllistä. Puheeksi ottamisen tulee tapahtua rakentavasti ja leimaamattomasti.

Jos henkilökunnalla herää huoli opiskelijan mahdollisesta päihdeongelmasta, asia pitää ottaa kyseisen opiskelijan kanssa välittömästi puheeksi (katso luku 4).

YTHS:n rooli

YTHS pyrkii tunnistamaan haitallisen päihteiden käytön ensimmäisen vuoden opiskelijoiden terveystarkastuksessa (Sätky) ja ottamalla päihdekäytön aktiivisesti puheeksi vastaanotoilla. Vastaanotoilla selvitetään päihteiden käytön mahdollista yhteyttä opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn ongelmiin.

Opiskelijoiden ja ylioppilaskunnan rooli

Opiskelijat, ylioppilaskunta ja opiskelijajärjestöt ovat avainasemassa opiskelijatovereiden päihdeongelmien tunnistamisessa. Opiskelijatoverit havaitsevat todennäköisesti päihteidenkäytöstä aiheutuvat ongelmat ennen muita tahoja. Alkoholin ongelmakäytön merkkejä voivat olla esimerkiksi itsensä tai toisen satuttaminen (tappelut ym.) tai toistuva sammumispisteeseen juominen siten, ettei tapahtumista ole muistikuvia. Huumeiden käyttöön voi liittyä aistiharhoja, harha-ajatuksia, outoa tai aggressiivista käytöstä. Opiskelijatoverit tietävät usein opetushenkilökuntaa paremmin, milloin päihdekäyttö vaikuttaa myös opintosuorituksiin.

Taideyliopisto ja ylioppilaskunta sopivat yhteisistä toimintatavoista päihdeongelmien puheeksiottamisessa. Puheeksiottamiseen ja toimintatapojen kehittämiseen saa tukea esimerkiksi ylioppilaskunnan häirintäyhdyshenkilöiltä, opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilöltä (vastaava opintopäällikkö), opintopalveluista, YTHS:ltä, opintopsykologilta ja yliopistopapilta.

4. Päihdeongelmaan puuttuminen

Mahdollisimman varhainen puuttuminen päihdeongelmaan sekä puheeksiotto ovat ensisijaisia toimia, kun opiskelijan päihdekäyttö on huolta herättävää. Mitä varhaisemmin päihdekäyttö otetaan puheeksi, sitä helpompi on vähentää siitä koituvia haittoja.

Henkilökunnalle ja opiskelijoille tarjotaan tukea ja koulutusta päihdekäyttöön puuttumiseen ja ongelmien puheeksiottoon. Päihdeohjelma ja siihen liittyvät toimenpiteet ovat osa yliopiston varhaisen tuen toimintamallia.

Huolta herättävän päihdekäytön voi ottaa puheeksi opetushenkilökuntaan tai muuhun henkilökuntaan kuuluva, opettajatuutori tai opiskelijatoveri. Päihdekäyttöön puuttumisen ja puheeksioton tavoitteena on ensisijaisesti tukea opiskelijaa opinnoissaan. Kaikissa yhteyksissä on pidettävä huolta siitä, ettei asianosaisten oikeusturvaa loukata.

Yliopisto **voi** velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen tietyin perustein. Yliopistolain 43 d § sisältämät edellytykset (katso tarkemmin kohdassa Huumausainetestausta) huumausainetestauksen osalta selvitetään kussakin tapauksessa erikseen.

Puheeksiotto

Opetushenkilökunnan tekemä puheeksiotto

Jos opetushenkilökunnalla herää huoli opiskelijan päihdeongelmasta, asia on syytä ottaa puheeksi välittömästi hänen kanssaan. On suositeltavaa, että puheeksiottaja on opiskelijan opettajatuutori. Puheeksioton voi tehdä myös muu opetushenkilökuntaan kuuluva, jolla on osaamista tai kokemusta puheeksiotosta tai joka sillä hetkellä tuntee opiskelijan tilanteen parhaiten. Opettajan ja opiskelijan keskustelut asiasta ovat luottamuksellisia, eikä opettaja saa kertoa opiskelijan henkilötietoja ilman opiskelijan suostumusta. Mahdollisista jatkotoimenpiteistä sopivat puheeksioton tehnyt opettaja ja opiskelija yhdessä.

Puheeksiotto on avoimessa ilmapiirissä tapahtuva keskustelu, jossa päihdeongelman arkaluontoisuus on otettava huomioon. Puheeksiotto tehdään aina kahden kesken. Opiskelijan päihdekäytöstä ei saa keskustella ryhmätilanteessa esimerkiksi muiden opiskelijoiden kuullen. Keskustelun tarkoituksena on ilmaista huoli opiskelijan päihdekäytöstä ja sen mahdollisista vaikutuksista hänen opintoihinsa ja hyvinvointiinsa. Tällaisissa tilanteissa keskustelu itsessään toimii varhaisena puuttumisena, mutta tilanne on syytä arvioida uudelleen esimerkiksi muutaman kuukauden kuluttua. Puheeksiotossa opiskelijalle voidaan myös suositella yhteydenottoa YTHS:ään kokonaistilanteen arviointia varten.

Päihdeyhdyshenkilöltä, opintopäälliköiltä, opintopsykologilta, yliopistopapilta ja omalta esihenkilöltä saa neuvoja ja tukea puheeksioton toteuttamiseen (Opettajan opas varhaiseen välittämiseen ja huolen puheeksi ottamiseen: <https://uniartsfi.sharepoint.com/sites/artsi-ohjeet-tyoarkeen/SitePages/Opettajan-opas-varhaiseen-valittamiseen-ja-huolen-puheeksi-ottamiseen.aspx>)

Päihdeyhdyshenkilö

Opetushenkilökunta, opettajatuutori tai opiskelija voivat ottaa yhteyttä opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilöön (vastaava opintopäällikkö), mikäli opiskelijan päihdekäyttö on huolta herättävää ja he toivovat neuvoja ja tukea siihen, miten puuttua siihen. Päihdeyhdyshenkilö kokoaa ilmoitukset päihdekäytön takia opetuksesta poistetuista opiskelijoista.

Päihdeyhdyshenkilö toimii yhteyshenkilönä akatemian, YTHS:n ja tarvittaessa hoitoyksiköiden välillä. Päihdeyhdyshenkilön tehtävänä on koordinoita huumausainetestaus. Hän myös koordinoi ja osallistuu tarvittaessa yliopiston/akatemian edustajana hoitoonohjausneuvotteluun (katso luku 5). Akatemioiden opintopäälliköt toimivat päihdeyhdyshenkilön varahenkilöinä.

YTHS:n rooli

YTHS:

- antaa neuvontaa päihteiden haitoista ja puuttuu haitalliseen käyttöön

- ohjaa päihderiippuvaisen opiskelijan tarvittaessa päihdehoidosta vastaavaan palveluun
- osallistuu hoitoneuvotteluihin ja toimii hoitoonohjaustilanteissa asiantuntijana (kuntoutussuunnitelma)
- seuraa opiskelijan päihdehäiriön hoidon toteutumista
- tukee päihdekuntoutujan paluuta opiskeluun
- toimii päihdekriisitilanteissa muun opiskeluyhteisön tukena

YTHS:n työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus, joten kaikki potilaan kanssa käydyt keskustelut ovat luottamuksellisia, eikä niistä välitetä tietoa yliopistolle. Mikäli opiskelijan epäillään olevan päihteiden käytön vuoksi vaaraksi opiskeluyhteisön tai harjoittelupaikan turvallisuudelle on terveydenhuollon ammattihenkilöllä salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja yliopiston rehtorille, harjoittelusta vastaaville henkilöille ja yliopiston turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi (ks. myös luku 8).

Opiskelijoiden ja ylioppilaskunnan rooli

Jos opiskelijatoverin päihdekäyttö herättää huolta, se tulisi ottaa puheeksi hänen kanssaan mahdollisimman pian. Tärkeää puheeksiotossa on kertoa havaintoja opiskelijan päihdekäytöstä ja käyttäytymisestä ja niistä nousseista huolista. Opiskelijatoverin vastuulla ei kuitenkaan ole ratkaista toisen päihdeongelmaa tai elämäntilannetta. Neuvoa, tukea ja apua puheeksiottoa varten voi kysyä ylioppilaskunnasta tai opiskelijoiden päihdeyhdyshenkilöltä ilman, että opiskelijatoverin henkilöllisyys paljastuu. Suositeltavaa on kannustaa opiskelijatoveria ottamaan yhteyttä YTHS:ään tarkempaa tilanearviointia varten.

Huumausainetestaus

Todistusta huumausainetestistä voidaan vaatia kaikkien alojen yliopisto-opiskelijoilta, ei vain niiltä, joita koskee SORA-lainsäädännön soveltuvuusarviointi.

Yliopisto voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista (yliopistolaki 43 d §). Huumausainetestaus ei koske alkoholia. Akatemioiden dekaanit, varadekaanit sekä Avoimen kampuksen akateeminen johtaja ja yliopiston rehtori ja vararehtorit voivat velvoittaa opiskelijaa esittämään huumaustestiä koskevan todistuksen.

Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitakykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen

- vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä,
- vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä tai

- merkittävästi lisää yliopiston tai harjoittelupaikan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä (yliopistolaki 43 d §).

Huume-testausta varten opettaja tai harjoittelun ohjaaja täyttää liitteenä 2 olevan lomakkeen ensimmäisen sivun ja toimittaa sen yliopiston päihdeyhdyshenkilölle tai akatemian opintopäällikölle. Lomaketta täytettäessä on olennaista arvioida ja kuvata konkreettisesti opiskelijan toimintakyvyn heikentyminen. Testin, lomakkeessa olevan toimintakykyarvion ja terveydenhuollon yksikössä tehtävän toimintakykyarvion perusteella terveydenhuollon toimintayksikkö laatii selvityksen siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Opiskelijan toimintakyky saattaa erota oppilaitoksessa ja terveydenhuollossa, joten lomakkeen täyttäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Päihdeyhdyshenkilö sopii terveydenhuollon (yleensä YTHS:n) kanssa huume-testauksen käytännönjärjestelyistä. Mikäli päihdeyhdyshenkilö ei ole välittömästi käytettävissä, akatemian opintopäällikkö, opettaja tai ohjaaja voi hoitaa huumausainetestauksen järjestelyt. Mikäli suinkin mahdollista, huume-testiin on päästävä saman vuorokauden sisällä kuin epäily huumeiden vaikutuksen alaisena olosta syntyi, ensisijaisesti välittömästi.

Opiskelija saa testiä koskevan todistuksen terveydenhuollon toimintayksiköltä yliopistolle kohtuullisessa ajassa, joka selvitetään etukäteen testejä suorittavan yksikön kanssa. Yliopisto vastaa huumausainetestistä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista. On suositeltavaa, että päihdeyhdyshenkilö tiedottaa YTHS:n yksikköä heti, kun opiskelija on veloitettu esittämään huumausainetestistä koskeva todistus.

Veri- tai virtsanäyte annetaan valvotuissa, kontrolloiduissa olosuhteissa noudattaen sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistusta työpaikan huume-testauksesta. Testitulokset tulkitaan yliopistosta riippumattomassa terveydenhuollon yksikössä, joka on yleensä YTHS. Testattavalla on aina oikeus saada testitulokset kirjallisena.

Huumausainetestaukseen määrääminen on tosiasiallista hallintotoimintaa, joka tehdään perustellusta syystä saadun taustatiedon perusteella. Opiskelija voi kieltäytyä menemästä testiin. Tällöin hän ei luonnollisesti voi esittää yliopistolle huumausainetestistä koskevaa todistusta, jonka yliopisto on hänet velvoittanut esittämään. On myös mahdollista, että opiskelija suostuu menemään testiin, mutta kieltäytyy esittämästä yliopistolle sitä koskevaa todistusta. Testiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen voi johtaa kurinpitotoimiin: rehtori voi YOL 45 §:n nojalla antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen. Mikäli opiskelija varoituksen saatuaan toistuvasti kieltäytyy esittämästä testiä koskevaa todistusta, yliopiston hallitus voi erottaa opiskelijan määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Tällaiset kurinpitopäätökset (sekä varoituksen antaminen että määräajaksi erottaminen) ovat hallintopäätöksiä, ja ennen niiden tekemistä opiskelijaa on asianmukaisesti kuultava.

5. Hoitoonohjaus

Hoitoonohjausneuvottelu

Mikäli päihdekäyttö on selvästi vaikuttanut opiskelijan opintosuorituksiin, vaarantanut turvallisuutta taikka vakavalla tavalla opiskelijan omaa terveyttä tai opiskelijan huumausaineiden käyttö on riippuvuustasoista ja mikäli opiskelija ei ole puheeksiottamisen seurauksena jo hakeutunut hoitoon, YTHS voi järjestää hoitoonohjausneuvottelun. Aloitteen hoitoonohjausneuvotteluun voi tehdä opiskelija tai opiskelijan luvalla korkeakoulun opetushenkilökunnan, hyvinvointipalveluiden tai opintohallinnon työntekijä tai opiskeluterveydenhuollon työntekijä.

Hoitoonohjausneuvottelua varten kerätään tarvittavat taustatiedot, ja osallistujille lähetetään kirjallinen kutsu, joka sisältää tiedon osallistujista ja neuvottelun tavoitteesta. Hoitoonohjausneuvotteluun osallistuvat 1) opiskelija, 2) YTHS:n edustaja, 3) yliopiston/akatemian edustaja tai edustajat (esim. opettaja tai päihdeyhdyshenkilö) sekä 4) tarvittaessa opiskelijan tukihenkilö. Neuvottelun puheenjohtajana toimii YTHS:n edustaja. Päihdeyhdyshenkilö toimii yhteyshenkilönä akatemian, YTHS:n ja tarvittaessa hoitoyksiköiden välillä.

On suositeltavaa, että hoitoonohjauksen nopeuttamiseksi opiskelija ottaisi itse yhteyttä YTHS:ään tilannekartoitusta sekä hoidonsuunnittelua varten jo ennen neuvottelua. YTHS:n käyntien sisältö on luottamuksellinen, eikä läpikäytyjä asioita käsitellä hoitoonohjausneuvottelussa ilman opiskelijan suostumusta.

Hoitoonohjausneuvottelun tarkoituksena on kartoittaa opiskelijan tilannetta ja varmistaa, että opiskelijalle on tarvittavaa hoitoa tarjolla. Vastuu hoitoon sitoutumisesta on opiskelijalla ja vastuu hoidosta terveydenhuollon toimintayksiköllä. Yliopisto ei voi ottaa vastuuta opiskelijan hoidosta eikä yliopistolla myöskään ole oikeutta saada tietoa opiskelijan hoidosta ilman lakisääteistä perustetta.

Hoitovaihtoehdot

Päihdeongelmiin on hoitoa saatavilla esimerkiksi terveysasemilla, päihdepoliklinikoilla, nuorten päihdepalvelu Pysäkissä ja YTHS:llä. Hoidon tarpeen arviointi on tarkoituksenmukaisinta tehdä YTHS:ssä. Mikäli on tarvetta laituskuntoutusjaksolle, ohjataan opiskelija kotipaikkakunnan sosiaali- ja terveystoimeen. Laituskuntoutusjakson ajaksi opiskelijan on mahdollista saada KELAn kuntoutusrahaa.

6. Päihteiden käytön kurinpidolliset seuraamukset

Yliopistolain 45 §:n mukaan yliopisto voi käyttää seuraavia kurinpidollisia toimenpiteitä: poistaa opiskelijan opetustilanteesta, evätä oikeuden osallistua opetukseen kolmeksi päiväksi, antaa kirjallisen varoituksen tai erottaa opiskelijan määrääjäksi.

Kurinpidolliset toimenpiteet koskevat kaikkia yliopiston opetustilanteita, myös esim. opintomatkoja.

Opiskelutilanteesta poistaminen

Yliopistolain 45 § mukaan opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka yliopiston järjestämästä tilaisuudesta. Mikäli opetuksesta poistaminen johtuu päihdekäytöstä, on suositeltavaa, että tilanteen jälkeen järjestetään

puheeksiotto ja tehdään päihdehaittailmoitus päihdeyhdyshenkilölle, joka järjestää tarvittaessa hoitoonohjausneuvottelun.

Yliopistolain 45a§:n mukaan rehtori ja opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluva sekä harjoittelun ohjaaja voivat toimia opiskeluun osallistumisen epäämisessä yhdessä tai erikseen.

Häiriökäyttäytyminen valintakoetilanteessa

Yliopisto vastaa myös siitä, että opiskelijavalintatilanteet ovat turvallisia. Opiskelijavalinnoissa arviointiraadin tai valintojen johtaja tai muu yliopiston nimeämä yliopiston työntekijä voi määrätä päihtyneen tai muuten valintakoetta häiritsevän, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvän tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantavan hakijan poistumaan tilasta.

Opetukseen osallistumisen epääminen

Yliopistolain 45 § mukaan opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai yliopistossa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Yliopistolain 45a§:n mukaan rehtori ja opetus- ja tutkimushenkilöstöön kuuluva sekä harjoittelun ohjaaja voivat toimia opiskeluun osallistumisen epäämisessä yhdessä tai erikseen.

Kurssin vastuuopettaja voi evätä häiritsevän tai uhkaavan käytöksen vuoksi opiskelijan osallistumisen *ko. kurssin* opetukseen korkeintaan kolmeksi (3) työpäiväksi.

Akatemian dekaani tai hänen määräämänsä henkilö voi evätä opiskelijan osallistumisen koko *akatemian* opetukseen korkeintaan kolmeksi (3) työpäiväksi. Avoimen kampuksen akateeminen johtaja voi evätä opiskelijan osallistumisen *avoimen kampuksen opetukseen* korkeintaan (3) työpäiväksi.

Rehtori voi evätä opiskelijan osallistumisen *yliopiston* opetukseen korkeintaan kolmeksi (3) työpäiväksi.

Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän häiritsee opetusta, käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti, menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo yliopiston järjestystä, kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä ja on käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. (Yliopistolaki 45 §). Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää yliopiston rehtori.

Jos opiskelijan teko on vakava tai epäasiallinen käytös jatkuu kirjallisen varoituksen jälkeen, opiskelija voidaan erottaa yliopistosta enintään vuodeksi. Päätöksen tekee yliopiston hallitus.

YTHS:n rooli

Opiskeluterveydenhuollon rooli on aina ensisijaisesti tukea opiskelijaa. Päihdeongelma vaarantaa aina opiskelijan hyvinvoinnin ja opiskelijan opiskelukyky voi alentua pitkäaikaisesti. YTHS:n on huolehdittava opiskelijan saumattomasta jatkohoidosta myös siinä tapauksessa, että opiskelijan opiskeluoikeus on peruutettu ja opiskelija ei voi enää käyttää YTHS:n palveluja.

7. Paluu opiskeluyhteisöön opintojen keskeytymisen jälkeen

Päihdeongelmat voivat johtaa opintojen hidastumiseen tai väliaikaiseen keskeytymiseen. Keskeytymisen jälkeen opiskelijan paluuta opiskeluyhteisöön pyritään edistämään vaikeidenkin tilanteiden jälkeen. Paluu opintoihin vaatii aktiivista otetta opiskelijalta itseltään, mutta usein myös opettajatuutorin, opintopsykologin ja yliopistopapin tarjoamaan tukeen tarttumista.

8. Arkaluonteisen tiedon käsittely ja luottamuksellisuus

Päihdeongelmaa käsiteltäessä käsitellään myös opiskelijan terveystietoja. Kaikissa yhteyksissä on pidettävä huolta siitä, ettei asianosaisten oikeusturvaa loukata. Henkilötietojen käsittelyä yliopistoissa säätelevät EU:n yleinen tietosuoja-asetus ((EU) 2016/679), sitä täydentävä kansallinen tietosuojalaki (L 1050/2018), julkisuuslaki (L 621/1999) sekä yliopistolaki (L 558/2009). Näissä säädöksissä henkilön terveystietojen käsittelyyn kohdistuu erityisiä vaatimuksia muun muassa salassapidon osalta.

Terveystietoihin liittyvät määritelmät laissa

Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietoja ovat kaikki tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön liittyvät tiedot (tietosuoja-asetus 4 artikla kohta 1). Tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä ovat muun muassa terveyttä koskevat tiedot (tietosuoja-asetus 9 artikla). Terveystiedoilla tarkoitetaan henkilön fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyviä henkilötietoja, mukaan lukien tiedot terveyspalvelujen tarjoamisesta, jotka ilmaisevat hänen terveydentilansa (tietosuoja-asetus 4 artikla kohta 15). Yliopistolaissa säädetään hakijan ja opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien tietojen käsittelystä tietyissä opiskeluoikeutta ja kurinpitoa koskevissa prosesseissa. Yliopistolaissa on lisäksi käsittelysäännöksiä arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä yleisesti.

Opiskelijan terveystietojen käsittely yliopistossa

Yliopistolla tulee olla tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukainen käsittelyperuste, kun se käsittelee opiskelijoiden henkilötietoja (esim. opiskelijan nimi ja opiskelijan opintosuoritukset). Yliopiston opetustehtävän hoitamisen kannalta olennaiset opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyperusteet ovat lakisääteiden velvoitteen noudattaminen sekä yleiseen etuun perustuvan tehtävän suorittaminen. Yliopistolla tulee lisäksi olla tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukainen erityinen käsittelyperuste, kun se käsittelee opiskelijoiden erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja (esim. opiskelijan terveystiedot). Tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei saa käsitellä - kuten kerätä, säilyttää, hakea, muuttaa, tuhota, luovuttaa-

ilman tietosuojasetuksessa säädettyä perustetta (tietosuojasetus 4 artikla kohta 2 ja 9 artikla). Käsittelykieltoa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi kuten tietojen salaaminen (tietosuojalaki 6§).

Yliopisto käsittelee rekisterinpitäjänä opiskelijoiden terveystietoja tiettyjä yliopistolaissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan. Yliopistolain 37 b ja 43 b–43 d §:ssä säädetään opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien henkilötietojen käsittelystä opiskeluoikeuden myöntämistä, peruuttamista, palauttamista tai kurinpitoa koskevissa prosesseissa. Yliopistolain 45 b §:n mukaan näihin prosesseihin liittyviä tietoja yliopistossa saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka jotka antavat lausuntoja näistä asioista. Taideyliopistossa roolit määrittävät tehtävänkuvissa. Arkaluonteiset tiedot on säilytettävä erillään muista henkilötiedoista. Ne tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin (yliopistolaki 45 b §).

Julkisuuslain mukaan henkilön terveydentilaa tai vammaisuutta taikka hänen saamaansa terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelua koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä (julkisuuslaki 24 § 1 mom 25 k).

Julkisuuslain mukaisesti yliopiston palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava on vaitiovelvollinen salassa pidettävästä tiedosta, jonka hän on saanut tietää yliopistossa toimiessaan. Vaitiovelvollisuus koskee sekä kirjallista että suullista salassa pidettävää tietoa. Vaitiovelvollisuus jatkuu tehtävän päätyttyäkin. (julkisuuslaki 23 § 1 mom) Kaikki opiskelijan päihdeongelman selvittelyyn liittyvät keskustelut ja neuvottelut ovat luottamuksellisia eikä niiden sisältöä saa ilmaista sivullisille. Sivullisia ovat lähtökohtaisesti myös ne yliopiston työntekijät, jotka eivät osallistu kyseisen päihdeongelman selvittelyyn. Terveydenhuoltohenkilökunnalla on ammattinsa perusteella vaitiovelvollisuus asiakkaidensa terveys- ja muista tiedoista.

Yliopistolain 90 a §:ssä säädetään poikkeuksia salassa pidettäviin tietojen antamiseen. Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

- yliopiston rehtorille ja yliopiston turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
- opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
- opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
- harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä harjoittelupaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- poliisille ja yliopiston edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.

Tiedon haltija voi olla muukin kuin yliopiston työntekijä, esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon ammattihenkilö.

Lisäksi yliopistolain 90 a §:n mukaisesti yliopistolaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Lisätietoja

- YTHS:n terveystietopankki
www.yths.fi/terveystieto_ja_tutkimus/terveystietopankki
- <http://www.ehyt.fi/paihdeneuvonta>
- <https://www.kannabis.eu/>
- <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihdetyo/>
- www.paihdelinkki.fi
- <https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/loyda-apua/>

Lähteet

Yliopistolaki 954/2011, yliopistoasetus 770/2009 ja henkilötietolaki 523/1999, julkisuuslaki (L 621/1999), tietosuoja laki (L 1050/2018), EU:n yleinen tietosuoja-asetus ((EU) 2016/679) ja niiden muutokset

Liitteet

Liite 1 Opetustilanteesta poistaminen päihdekäytön tai muun häiritsevän käyttäytymisen takia

Liite 2 Tiedonsiirtolomake yliopistolta terveydenhuollolle

Tapio Kujala
Vararehtori

Milla Vaisto-Oinonen
Vastaava opintopäällikkö

JAKELU

Taideyliopiston johtoryhmä
Koulutuksesta ja tutkimuksesta vastaavat varadekaanit
Opiskelijoiden hyvinvointiryhmän jäsenet
Opintopäälliköt

sivu 13/13

Opintopalvelut
Lakimiehet
Ylioppilaskunta
Artsin julkaisupalvelu